

Delmålsavstämning 2014 Stockholm stads miljöprogram 2012 till 2015

Stockholms stad har antagit ett miljöprogram för åren 2012 till 2015. Syftet med miljöprogrammet är att säkerställa att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdesmålet ”Stockholms livsmiljö är hållbar” nås. I budget 2015 har det verksamhetsområdesmålet utgått och ersatts av andra verksamhetsområdesmål.

Programmet utgår från de utmaningar och möjligheter som råder idag, bland annat att Stockholm är en attraktiv och växande stad där naturens och människors behov kompletterar varandra i en miljö som präglas av funktion, kvalitéer och biologisk mångfald.

Stadens övergripande miljömål formuleras tillsammans med andra politiska mål i stadens budget. Miljöprogrammets roll är att bryta ned stadens miljömål till uppföljbara och tydliga delmål för stadens verksamheter. Miljöprogrammet blir då ett styrdokument för stadens miljöarbete som samtliga nämnder och styrelser har att förhålla sig till. Genom miljöprogrammets integrering i stadens verksamhetsplaner bestäms ambitionsnivån ytterst i stadens budget.

Stockholms stads miljöprogram gäller från år 2012 till och med utgången av 2015. Programmet omfattar sex övergripande inriktningsmål som knyter an till de nationella miljökvalitetsmålen. Inriktningsmålen konkretiseras i sin tur genom delmål som beskriver hur enskilda eller flera nämnder och styrelser förväntas bidra till verksamhetsområdesmålet.

Uppföljning och genomförande

Miljöprogrammet är ett stadsövergripande styrdokument som bryter ned kommunfullmäktiges verksamhetsområdesmål i delmål. I programmet identifieras nämnder och styrelser som har en nyckelroll i genomförande- och eller uppföljningshänseende. Ansvar för uppföljningen av delmålen är av kommunfullmäktige fördelat på kommunstyrelsen och ett antal bolag och facknämnder, medan genomförandansvaret åvilar samtliga nämnder. Kommunstyrelsen har det övergripande

uppföljningsansvaret för miljöprogrammet. Nämnd eller styrelse med utpekat ansvar för ett delmål har ansvar för att i sin verksamhetsplan formulera ett lämpligt nämndmål, samt indikatorer och/eller aktiviteter som följer upp delmålet i miljöprogrammet. Dessa uppföljningsmått tas fram i samråd med kommunstyrelsen och utvärderas samt kompletteras om de inte bedöms vara fullgoda eller ändamålsenliga för uppföljningen. Samtliga nämnder och styrelser ska dock vidta åtgärder som leder till måluppfyllelse utifrån sin verksamhet, oavsett utpekat ansvar för specifika delmål i miljöprogrammet.

Uppföljningen av miljöprogrammet sker kontinuerligt i budgetprocessen, inom ramen för stadens integrerade ledningssystem, ILS, och redovisas i kommunstyrelsens uppföljning av verksamhetsområdesmålet ”Stockholms livsmiljö är hållbar”. Eftersom miljöprogrammets löptid sträcker sig till år 2015, görs en årlig uppföljning där delmålen bedöms utifrån ett förväntat utfall vid programmets utgång. Bedömningen görs främst utifrån utförda insatser, planerade insatser och i dag kända data. Underlaget för bedömningen av delmålen är gjord av respektive uppföljningsansvarig bolag och nämnd. Miljöprogrammets integrering i ledningssystemet innebär att respektive nämnd och bolagsstyrelse har att implementera programmets mål i sin verksamhetsplanering och styra verksamheten så att målen nås. Ansvar för delmålens genomförande åvilar därmed respektive nämnd och bolagsstyrelse.

I denna rapport redovisas resultatet av ett urval av de indikatorer och aktiviteter som tagits fram och genomförts för att följa upp delmålen. De redovisade aktiviteterna och indikatorerna speglar delar som stadsledningskontoret bedömer som särskilt viktiga för uppföljningen av miljöprogrammet. Vid sidan av indikatorer och aktiviteter har nämndernas enheter gjort en rad åtaganden. Det långsiktiga resultatet av detta nämndarbete visar sig med avseende på stadens samlade effekter för en bättre miljö.

Uppföljningsansvarig nämnds bedömning av respektive delmål ska inte förväxlas med kommunstyrelsens bedömning av verksamhetsområdesmålet i verksamhetsberättelsen. Bedömningen av verksamhetsområdesmålet utgår från kommunfullmäktiges prioriteringar. Därför väger vissa av miljöprogrammets inriktningsmål tyngre än andra områden vid bedömningen. En samlad bedömning av huruvida miljöprogrammets mål nås görs därför inte i denna bilaga. Denna

samlade bedömning återfinns istället i verksamhetsberättelsens avsnitt ”Stockholms livsmiljö är hållbar”.

Förutom kommunstyrelsen har exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Stockholms Stadshus AB, trafiknämnden och stadsdelsnämnder bidragit till denna redovisning.

Medan bedömningen av delmålens uppfyllelse har gjorts av respektive uppföljningsansvarig nämnd, har kommunstyrelsen förbehållits rätten att redigera texten i syfte att öka förståelse, läsbarhet och sammanhang.

Miljöprogrammet består av sex inriktningsmål samt 29 delmål. Av Miljöprogrammets 29 delmål bedömer uppföljningsansvariga nämnder att:

- 16 delmål uppfylls helt till 2015,
- 13 delmål uppfylls delvis,
- 0 delmål uppfylls ej.

Under redovisade indikatorer saknas i förekommande fall årsmål eller utfall för 2014. För att kunna uppskatta om indikatoruppfyllelsen stärker bedömningen om måluppfyllelse har då stadens övergripande föresats i enlighet med berörda inriktningsmål och delmål redovisats. Då redovisas om mätvärdet ska öka eller minska. I några fall har istället tidigare års fastslagna årsmål eller utfall använts för att stärka bilden av måluppfyllelse.

1. Miljöeffektiva transporter

1.1 Miljöbelastningen från stadens transporter och resor ska minska

Kommunstyrelsen bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Stadens ambition är att minska miljöpåverkan från transporter. Det inbegriper såväl egna transporter som anställdas resande. Förbättrad tillgång till säker cykelparkering, tillgång till omklädningsrum och minskad användning av egen bil i tjänst är olika sätt att minska de negativa effekterna av resor i tjänsten. Kommunstyrelsen bedömer att samtliga nämnder och styrelser ska ha hunnit med att anta en resepolicy under programperioden.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel av stadens nämnder och styrelser som har antagit en resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten	100 %	Flertalet av styrelserna och nämnderna har antagit resepolicy för miljövänliga resor i tjänsten. Resterande har i sina planer att policy kommer att antas under 2015.

1.2 Stadens egna fordon ska vara miljöbilsklassade och köras på miljöbränsle, och av stadens upphandlade transporttjänster ska miljöfordonsandelen öka

Miljö- och hälskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Staden arbetar kontinuerligt med att ställa relevanta miljökrav i varje central transportupphandling i staden och att ta fram miljökrav för upphandlingar. För persontransporter med personbil fordrar staden miljöbilar. Alla godstransporter som upphandlas av Stockholms stad eller aktör med fullmakt från staden har idag miljökrav på fordonen för att reglera utsläppen av kväveoxid och partiklar. Under 2014 har staden fortsatt att formulera krav på tunga miljöfordon i pågående upphandlingar. Kraven på miljöbränsle och miljölastbilar anpassas till varje upphandling utifrån transportbehovet och hur stor upphandlingen är.

Av alla fordon staden har köpt eller ingått leasingavtal för under 2014 är 90 procent miljöfordon. Staden har införskaffat ett antal gaslastbilar, som inte klarar gällande miljöbilsdefinition. Stadens fordonsflotta, specialfordon undantagna, utgörs idag till 97 procent av fordon som definierades som en miljöbil vid inköpstillfället. Andelen elbilar och laddhybrider ökar stadigt. År 2014 var utfallet för dessa 13 procent, vilket är en ökning mot föregående år då utfallet var 9 procent.

Målvärdet om 85 procent miljöbränsle bedöms uppnås. Målvärdet är redan i dag uppfyllt med ett utfall om 91 procent för etanol och 85 procent för fordonsgas. Det finns ingen metod för mätning av andel el i laddhybriderna.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel miljöbilar i stadens fordonspark inkl. leasade fordon exkl. utrycknings- och specialfordon.	100 %	97 %
Andel miljöbränsle i stadens miljöbilar	85 %	Etanol 91 % Fordonsgas 85 %
Andel av de bilar som Stockholms Stad köpt/leasat varje år, som är miljöbil vid det aktuella anskaffningstillfället.	100 %	90 %
Andel av stadens upphandlade transporter som är miljöbilsklassade		Se kommentar ovan
Andel elbilar	9 %	13,0 %

1.3 Miljö kvalitetsnormen för luft ska uppnås

Kommunstyrelsen och miljö- och hälskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Kommunstyrelsen och miljö- och hälskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås när det gäller PM10 men inte när det gäller kvävedioxid under programperioden 2012- 2015.

PM10-normen klarades i innerstaden 2014 tack vare omfattande dammbindnings-åtgärder. Normen överskreds med minsta möjliga marginal vid mätstationen på Essingeleden. Där medför den stora trafikmängden i relativt hög hastighet en hög direkt emission av slitagepartiklar i förhållande till innerstadsgator i Stockholm. På Essingeleden kan dammbindning inte heller utföras lika frekvent som på innerstadsgator på grund av halkrisken.

Att PM10-halterna generellt sett har minskat de senaste åren beror förutom dammbindningsåtgärder även på att dubbdäcksandelen har minskat. Halterna varierar dock mellan åren på grund av att meteorologiska förhållanden varierar. Staden vidtar omfattande dammbindningsåtgärder på drygt 30-talet gator i innerstaden. Mycket talar alltså för att Miljökvalitetsnormen kommer att klaras i Stockholms innerstad och på Essingeleden år 2015.

För kvävedioxid har halterna minskat mycket sedan början på 90-talet men inte tillräckligt för att nå miljökvalitetsnormen. Länsstyrelsens fastställda åtgärdsprogram för kvävedioxid från år 2012 bedöms inte vara tillräckligt för att normen ska klaras kommande år. Ökningen av dieselfordon motverkar en minskning av halterna. För att klara normen krävs åtgärder som minskar trafiken i staden. Höjd trängselskatt samt trängselskatt på Essingeleden från och med 1:a januari år 2016 är en positiv åtgärd som kan minska trafiken. Staden har också önskat en möjlighet att kunna införa miljözon för lätta lastbilar och personbilar. Utökad efterlevnad av nuvarande miljözoner för tunga fordon är även ett steg i rätt riktning. Miljökvalitetsnormen för dygnsmedelvärdet är redan överträdd i Stockholm för år 2015.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Antal dygn där dygnsmedelvärdet för kvävedioxid (NO ₂) överskrider 60 µg/m ³	7 dygn	51 dygn (Hornsgatan)
Antal dygn där dygnsmedelvärdet för partiklar (PM 10)	35 dygn	36 dygn (Folkungagatan)

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
överskrider 50 µg/m ³ .		
Andel personbilar med dubbdäck i Stockholmsområdet.	Minska	Hornsgatan 27 % Infartstrafik 44 %

1.4 Gång- och cykelresandet ska öka

Trafiknämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Under 2014 har omfattande satsningar genomförts för att underlätta för stadens cyklister. Målet är att pendlingsstråken ska vara både trafiksäkra och framkomliga året runt. Bland satsningarna ingick utbyggnad av infrastruktur, utökning av vägvisning och låncykla, högre cykelprioritet vid vägarbeten, samt specifika trafiksäkerhets- och framkomlighetsåtgärder. Under 2014 färdigställdes cirka 2 600 cykelparkeringsplatser i inner- och ytterstaden.

Ny teknik har tillämpats för vinterunderhåll vilket medfört att cykelbanor blivit mer framkomliga. Det arbetet fortsätter att utvecklas kontinuerligt. Ett cykelstråk om cirka 6 mil fick en högre standard på snöröjning och vinterunderhåll under vintersäsongen 2013/2014. För vintern 2014/2015 fördubblades sträckan till 12 mil. De valda stråken har förankrats i samarbete med stadsdelsförvaltningarna.

Samarbetet med grannkommunerna kring cykelbanor har utökats sedan 2013 och årsskiftet 2014/15 innebär detta att cykelpendlingsnätet vinterväghålls över kommungränsen mot Nacka.

Under 2014 genomfördes så kallad ”grön våg” för cyklister på Götgatan norrut. Sedan tidigare finns ”grön våg” för cykel på Skeppsbron söderut och Götgatan söderut. Årsvärdet för antalet cykelpassager sjönk från cirka 62 000 till cirka 52 000 passager per dygn. Det sämre utfallet kan bero på att mätningen gjordes något tidigare i maj och under sämre väder än normalt. I de fasta mätstationerna noterades inte samma minskning under maj-juni som den manuella mätningen visar. För femårsmedelvärdet innebär resultatet att antalet passager minskar med cirka 400 passager per dygn från 57 756 till 57 320 cyklar/dygn.

Färdmedelsandel för cykeltrafik bedöms oförändrad jämfört med föregående år mot bakgrund av att cykelräkningar under 2014 inte visar några avgörande förändringar jämfört med 2013.

Ett förslag till gångplan har skickats ut på remiss.

Färdmedelandel för gång bedömdes vara oförändrad jämfört med föregående år.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Antalet cyklande	63 000	57 320
Andel cyklande	9 %	9 %
Färdmedelsandel cykel	9 %	10 %
Färdmedelsandel gång	20 %	20 %

1.5 Kollektivtrafikens andel ska öka i förhållande till biltrafik

Trafiknämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Färdmedelsandelen för kollektivtrafik bedöms oförändrad jämfört med 2013. Under 2014 gjordes ingen ny resvaneundersökning att basera en ny bedömning av indikatorn Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna på. Över innerstadssnittet har kollektivtrafikens andel jämfört med bil bedömts ligga på cirka 78 procent de senaste tre åren. För regioncentrumsnittet och Saltsjö-Mälarsnittet bedöms att andelen ökat de senaste åren. Det saknas dock värde för andelens storlek.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna	60 %	78 %
Färdmedelsandel kollektivtrafik	47 %	47 %

1.6 Nya personbilar som säljs ska till minst 50 procent vara miljöbilar. 10 procent av nyregistrerade tunga fordon ska vara miljölastbilsklassade. Försäljningen av miljöbränsle ska uppgå till 16 procent

Miljö- och hälsoskyddsgruppen bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Andelen nyregistrerade miljöbilar i Stockholms län var nästan 22 procent vid 2014 års utgång. Allt fler miljöbilmodeller introduceras på marknaden. Det råder dock oklarhet kring vilka styrmedel som ska gälla. De specifika incitamenten för biodrivmedelsdrivna bilar har tagits bort. Därför utgör numera snåla dieslar en stor andel av miljöbilsantalet, cirka 65 procent för 2014. Stadens rådighet är dock begränsad. För att miljöbilsandelen ska kunna öka snabbare behöver regeringen ta fram fler konkreta verktyg för kommunerna utifrån statens utredning om fossilfri fordonstrafik 2050.

Andelen nyregistrerade miljölastbilar i Stockholms län låg 2012 på sju procent. Det var dock en engångsföreteelse som kan härledas till att en större organisation bytte ut hela sin fordonsflotta. Staden ställer miljökrav i transportupphandlingar, både i Stockholms stad och också i andra organisationer, men det är tveksamt om utvecklingen går tillräckligt fort. Under år 2013 och 2014 var andelen nere på nivåer kring fyra procent. Då staden saknar styrmedel för både fordonsutförande och drivmedelsinfrastruktur blir svårt att nå målvärdet om tio procent nyregistrerade miljölastbilar på kort sikt. Staden arbetar under 2015 vidare med att kommunicera erfarenheter från Cleantruckprojektet, som har förmedlat bidrag till åkerier som investerat i miljölastbilar.

Det är möjligt att tanka förnybart bränsle på 97 procent av tankställena inom Stockholms stad. Staden för samtal med oljebolagen i syfte att få till stånd flera nya tankställen för förnybart drivmedel för tunga fordon. År 2013 låg andelen sålt miljöbränsle på 17 procent av drivmedelsförsäljningen i länet. Målet att nå 16 procent till 2015 bedöms möjligt att nå, men kan motverkas av att det finns en osäkerhet kring vilka regler som ska gälla för biodrivmedel. Sverige har ett skatteundantag för biodrivmedel som löper ut vid årsskiftet 2015/2016.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel av de nya personbilar som säljs som är miljöbilar i Stockholms län.	20 % (2015)	21 %
Andel miljöbränsle i Stockholms län	16 % (2015)	17 % (2013)
Antal miljöbilar i trafiken i Stockholms län.	Öka	156 714 st

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel tankställen med miljöbränslen	Öka	97 %
Andel miljölastbilar i försäljningen av nya tunga lastbilar i Stockholms län	10 % (2015)	4 %

1.7 Trafikbullret utomhus ska minska

Miljö- och hälsoskydds nämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Staden har utarbetat ett förslag till femårigt åtgärdsprogram i enlighet med förordningen om omgivningsbuller. För att nå målet behövs åtgärder med bullerdämpande vägbeläggningar, åtgärder i den fysiska planeringen samt satsningar på skärmar och vallar. Programmets genomförande kommer att medverka till att målet uppfylls.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Årsmedelvärde för bullernivån i Observatorielunden.	Minska	53,1 Leq
Årsmedelvärde för bullernivån på Sveavägen.	Minska	65,3 Leq

2. Gifrfria varor och byggnader

2.1 Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska

Kommunstyrelsen bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Alltmedan förbättrade rutiner och krav avseende miljöhänsyn i upphandlingar genomförs är det kommunstyrelsens uppfattning att full måluppfyllelse kommer att nås inom miljöprogrammets period.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel relevanta upphandlingar av varor och tjänster där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår.	Öka	99,9 %

2.2 Utsläppen av miljö- och hälsofarliga ämnen från byggnader och anläggningar ska minska

Kommunstyrelsen bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Stadens arbete med målet vad gäller befintlig bebyggelse har bland annat varit inriktat på sanering av PCB i fastigheter från perioden 1956-73, då PCB användes i fasadfogar. Vad gäller fastigheter i stadens ägo har staden inventerat och genomfört sanering av en majoritet av beståndet.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel relevanta upphandlingar av byggande och renovering där krav ställts på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår.	Öka	100 %

2.3 Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Stadens inköp av ekologiska livsmedel inom kommunorganisationen ökade med fyra procentenheter mellan 2013 och 2014 och är nu uppe i 23 procent. Fortsätter ökningen i samma takt kommer målvärdet uppnås under 2015.

Staden har tecknat nya avtal för livsmedelsinköp som börjar gälla 2015. Staden har valt att i dessa avtal endast upphandla ekologiska livsmedel i vissa varugrupper. På så sätt ökar volymerna och staden kan få ned priset. Utöver ett antal

obligatoriska ekovaror finns det också fler ekologiska alternativ i de nya livsmedelsavtalen.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel inköpta ekologiska livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	20 %	23 %

2.4 Spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen från hushåll, handel, byggande och andra aktörer i Stockholm ska minska

Stockholm Vatten AB bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Staden arbetar med att minska spridning av hälso- och miljöfarliga ämnen. Staden har ett pågående arbete med att avlägsna giftiga material från dess förskolor samt initierat frukostseminarier i samarbete med handeln.

Staden arbetar för att förbättra kvalitén på slammet genom att ställa krav på anslutna verksamheter och information till hushållen. Det bidrar till en högre kvalitet på renat avloppsvatten. Krav ställs på att anslutna företag som släpper ut utfasningsämnen måste ta fram planer för utbyte av dessa till mindre farliga kemikalier eller alternativt rena sitt avloppsvatten.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel av sex utvalda metaller som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	Öka/oförändrat	oförändrat
Andel av elva utvalda organiska ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	Öka/oförändrat	oförändrat

2.5 Andelen miljöklassade byggnader ska öka

Stadsbyggnadsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Delmålet berör stadsbyggnadsnämnden, fastighetsnämnden och stadens fastighetsbolag. Staden behöver fortsätta att bedriva insatser för att främja byggandet av miljöklassade byggnader.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel miljöklassade byggnader ska öka.	Öka	Större än 2013

3. Hållbar energianvändning

3.1 Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 procent

Kommunstyrelsen och miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Målvärdena för indikatorerna om energianvändning och elanvändning har ej uppnåtts under 2014. Energianvändningen per kvadratmeter i stadens byggnader har dock minskat med 8,7 procent (klimatkorrigerat) mellan 2011 och 2014 vilket är i linje med nödvändig effektiviseringstakt utifrån målsättningen för 2015.

Den totala volymen inköpt energi för byggnader och verksamheter, men exklusive drivmedel till fordon, har minskat med 8,3 procent mellan 2011 och 2014.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Energianvändning per m ² /år i stadens nämnder och styrelser	165,0 kWh/m ²	Energianvändning per m ² /år i stadens nämnder och styrelser
Energianvändning för värme och varmvatten i stadens byggnader och anläggningar	1943 GWh	1981 GWh

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Elanvändning per m ² /år i stadens nämnder och styrelser	34 kWh/m ²	35,5 kWh/m ²

3.2 Upphandlad el i stadens egna verksamheter bör uppfylla kraven för miljömärkning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Målet uppnåddes redan 2012. Sedan dess köper samtliga nämnder och bolagsstyrelser uteslutande miljömärkt el. Stockholm Vatten och trafiknämnden handlar ursprungsmärkt vattenkraft vilket kan jämföras med Miljöstyrningsrådets kriterier.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel miljömärkt el	100% år 2012	100 %

3.3 I nyproducerad byggnad, på av staden markanvisad fastighet, ska energianvändningen vara högst 55 kWh/m²

Exploateringsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

I alla markanvisningar som omfattas av kravet, dvs. markanvisningar som avser nybyggnation, ställs motsvarande energikrav på byggherrarna. Markanvisningar som avser tillbyggnad och ombyggnation av befintliga byggnader omfattas inte av kravet. Det gör heller inte markanvisningar som avser ändring av plan så att tillfälliga bygglov för förskolor kan bli permanenta.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel markanvisningar med kravet att energianvändningen är högst 55 kWh/m ²	100%	100%

3.4 Stadens byggnader ska energieffektiviseras vid större ombyggnader

Stadshus AB bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Riksdagen beslutade 2009 om nationella energi- och klimatmål. Bland annat ska energianvändningen i den svenska bebyggelsen 2050 ha halverats jämfört med år 1995. Större renoveringar görs vanligen med cirka fyrtio års intervall. Det innebär att det är viktigt att långtgående energieffektiviseringar görs i samband med renoveringar om målet ska uppnås till utsatt tid. För 2014 energieffektiviserades 2,8 % av total area för stadens fastighetsbolag och fastighetsnämnden. Om motsvarande takt hålls kommer stadens fastighetsbolag och fastighetsnämnden att ha genomfört energieffektiviseringsåtgärder i en stor del av beståndet innan år 2050.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Antal m ² area som energieffektiviserats		2,8 %

3.5 Staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 3,0 ton CO₂e per stockholmare

Miljö- och hälsoskyddsgruppen bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Växthusgasutsläppen i Stockholm beräknades till 3,2 ton per invånare för 2011. Beräkningar baserade på delvis preliminär statistik ger 3,0 ton per invånare för år 2012, vilket är i linje med målet för 2015. Beräkningar baserade på delvis preliminär statistik ger 2,9 ton per invånare för år 2013.

Måluppfyllelsen är beroende av att andra mål i miljöprogrammet uppnås. Det är viktigt att energieffektiviseringar i fastigheter genomförs, både i stadens egna fastigheter och i det övriga fastighetsbeståndet. Utöver bostadssektorn är det viktigt att öka andelen kollektivtrafikresenärer och minska andelen fossilt drivna transporter.

2050. I enlighet med kommunfullmäktiges budget inleddes 2015 ett arbete med att ta fram en färdplan för detta. Under 2014 har kommunfullmäktige beslutat om Fossilbränsleoberoende organisation 2030. En förutsättning för att målet ska uppfyllas är att utsläppen av växthusgaser minskar med i snitt 2,5 procent per år, eller med 10 procent under programperioden.

Fortum värme investerar stort i ett nytt bioeldat kraftvärmeverk i Värtan som beräknas tas i drift 2016. Det ger möjlighet att halvera koldioxidutsläppen från Värtaverken.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall
Utsläpp av växthusgaser per invånare	3,1 ton/inv	3,2 ton/inv 2011 3,0 ton/inv 2012 2,9 ton/inv 2013 (preliminärt)
Växthusgasutsläpp per stockholmare från transporter i Stockholm.	Minska	1,2 ton /inv 2013 1,2 ton/inv 2012 1,3 ton/inv 2011

4. Hållbar användning av mark och vatten

4.1 Mark- och vattenområden som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden ska stärkas och utvecklas

Stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Arbetet med skydd av värdefulla naturområden fortsätter och förslag till tre nya naturreservat för Älvsjöskogen, Årstaskogen-Årsta holmar och Kyrkhamn gick ut på samråd 2014. Under året upphävdes omkring fyra procent av Hansta naturreservat för att medge utbyggnad av Förbifart Stockholm.

Två grodtunnlar och 13 dammar anlagts sedan 2011, den senaste dammen under 2014. Bevarandestatusen för den hotade arten större vattensalamander och den ovanliga fisken grönlung i

Igelbäcken bedöms ha stärkts de senaste åren. Antalet fågelarter i kommunen har varit konstant de senaste åren.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel nybyggnation som sker på redan exploaterad mark jämfört med jungfruelig mark	65%	47%
lanspråktagen särskilt värdefull markyta i kärnområden eller spridningszoner i den ekologiska infrastrukturen	2 hektar	3,4 hektar
Ökning av markyta som är skyddad som natur kulturresevat (Ha)	90 hektar	-10 hektar
Antal naturligt förekommande fågelarter i bebyggd miljö		102 arter
Antal naturligt förekommande fågelarter i hela kommunen		173 arter

4.2 Grön- och vattenområden som är särskilt attraktiva för rekreation ska stärkas och utvecklas

Trafiknämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Staden strävar efter att fler ska få nära till bra parker och naturområden när staden växer. Forskning visar att vistelse i gröna miljöer är förknippat med upplevd och faktisk hälsa. Översiktsplanen ger den övergripande inriktningen för utveckling av stadens parker och natur för att klara den stora tillväxten. Alla stadsdelar ska ha god tillgång till bra rekreativområden. Detta kräver att befintliga grönområden får fler funktioner, att tillgängligheten stärks och att nya parker skapas i strategiska lägen. Stadsdelsförvaltningarna har tillsammans med

trafikkontoret gjort bedömningar av vilka parkinvesteringar och reinvesteringar som ska prioriteras och dessa har genomförts.

Staden har arbetat med att stärka grönområden i samband med nybyggnation. Kontinuerlig grönytekomensation har hittills genomförts vid nybyggnation på grön mark i olika stor omfattning beroende på projekt.

En av Stockholms starkaste attraktionskrafter är tillgången till vatten och staden har arbetat för att tillgängliggöra stränder och kajer. Det stadsnära vattenrummet erbjuder unika möjligheter till bad i stadens centrala delar och bidrar till att stärka stadens attraktivitet för dess invånare och besökare. Bra mötesplatser på offentlig mark vid vatten är därför viktiga liksom att stadens stränder är tillgängliga.

Det har utförts en uppdatering av sociotopkartan som är ett planeringsunderlag som visar på vilka värden som finns i Stockholms park- och naturområden. De ekologiskt särskilt betydelsefulla områden som bedöms vara allra viktigast för biologisk mångfald, och vars olika funktioner behöver säkras långsiktigt är kartlagda. En kartläggning har skett efter ekologiska funktioner, kärnområden, spridningszoner och livsmiljöer för skyddsvärda arter. Kartläggningen är viktig för att säkra ekosystemtjänster och används vid fysisk planering och skötsel förstärkningsåtgärder.

Blomsterprogrammet gör stadens offentliga rum attraktivare och genomförs varje år. År 2014 gick blomsterprogrammet i olika nyanser av violett och orange. Det kontinuerliga arbetet med att ersätta och nyplantera träd i stadsmiljö har fortsatt.

Uppdateringar av parkdatabasen har utförts. Parkdatabasen fungerar som underlag till utvärdering av åtgärder och vid nyexploatering samt utgör underlag för stadsdelarnas upphandling av skötselentreprenader inklusive egna skötselplaner. Databasen underlättar uppföljning och kontinuerlig uppdateringen av data.

4.3 Intrång i övriga grön- och vattenområden bör minimeras och ersättas

Exploateringsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Staden har arbetat med grönkompensation under många år. Frågan hanteras i alla exploateringsprojekt. Principerna följer miljömålets intentioner att intrång i grön- och vattenområden bör minimeras och ersättas. I första hand ska kompensationen ske lokalt och med likvärdig funktion och i andra hand på annan plats med likvärdig funktion för stadens gröna kvaliteter. Kompensationen avser både rekreativa och ekologiska värden.

Totalt har 14 projekt med grönkompensation slutredovisats 2014. Av dessa projekt tog 10 stycken grönmark i anspråk. Bland dessa finns det inga som ianspråktagit mark med utpekade höga naturvärden.

Staden har ett utvecklingsbehov i metodik för uppföljning och arbete med grönkompensation generellt. Begreppsdefinitioner behöver förtydligas och tillgängligheten till olika ekologiska underlag förbättras. Det behöver även tas fram konkreta förslag till kompensationsåtgärder för olika värden och funktioner samt ett uppföljningssystem som visar i vilken grad förlorade kvaliteter har kompenserats.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel av projekt som tar i anspråk mark med ekologiska och rekreativa värden som grönkompenserar	90 %	80 %
Andel projekt som tar i anspråk mark med ekologiska värden som grönkompenserar	90 %	100 %
Andel projekt som tar i anspråk mark med ekologiska värden som kompenseras med ekologiska värden.	60 %	12,5 %

4.4 Vid förändringar i mark- och vattenområden ska dessa utformas för kommande klimatförändringar

Miljö- och hälsoskydds nämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Staden arbetar med klimatanpassningsfrågor på flera sätt. Stadens översiktsplan "Promenadstaden" innehåller skrivningar om att beakta förändrade klimatförhållanden och att hantera dagvatten på ett hållbart sätt. I mars 2015 antog kommunfullmäktige en ny dagvattenstrategi för Stockholm, där ett av målen är en "Robust och klimatanpassad dagvattenhantering".

Inom stadsbyggnadsprojektet Norra Djurgårdsstaden har höjdsättning, dagvattenstrategi och grönytefaktor tagits fram för att klimatanpassa stadsdelen. Erfarenheterna från Norra Djurgårdsstaden används sedan i andra nybyggnadsområden i staden.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall
Andel genomsläpplig yta	Öka	52 % (2009)
Andel yta med krontäckning	Öka	22,6 % (2009)

4.5 Skötseln av grön- och vattenområden ska stärka biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter

Miljö- och hälsoskydds nämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

De tre senaste åren har naturvårdande skötsel i stadens natur- och kulturresevat förbättrats. Ekmiljöer och brynzoner har restaurerats i Sätmaskogen, Flaten, Hansta och Igelbäckens resevat under 2014. Årlig slåtter sker på större ytor i Sätmaskogen och Flatens naturresevat och naturvårdande slyröjning längs gångvägar har skett i samtliga resevat. Rutiner, verktyg och enhetlig metodik behöver utvecklas för framtida uppföljning av stadens skötsel.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Areal mark per år där friställnings- och förnygringsåtgärder genomförts avseende ädellövträd		Data saknas

4.6 Vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag ska förbättras

Miljö- och hälsoskyddsnamnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Tio av Stockholms vattenområden utgör idag vattenförekomster och omfattas därmed av miljökvalitetsnormer för ekologisk och kemisk status. Av dessa tio vattenförekomster uppnår endast en, Mälaren-Görväln, både god ekologisk och god kemisk status.

Den genomgående orsaken till att sju av vattenförekomsterna idag inte når god ekologisk status är övergödning. Fyra uppnår inte god kemisk status på grund av att halterna av tributyltenn (TBT) överstiger miljökvalitetsnormen.

Fosforhalterna i stadens sjöar uppvisar genomgående en minskande trend. 2014 hade huvuddelen av sjöarna lägre eller oförändrade fosforhalter jämfört med medelvärden för respektive sjö under 1990-talet. Detta har också medfört att vattnets planktoninnehåll har minskat i de flesta sjöar. Siktdjupet har försämrats i flera sjöar, särskilt i Mälarens olika delar. En sannolik orsak är den så kallade brunifieringen som beror på ökade halter av organiskt material i vattnet (humusämnen).

Bräddmängderna varierar till stor del med årsnederbörden. Till följd av kraftiga regn under sommaren bräddades en större mängd än tidigare år till Stockholms vattenområden under 2014. En planerad ny avloppstunnel till ett utbyggt Henriksdals reningsverk kommer att medföra att bräddmängderna reduceras påtagligt.

Badvattnet vid Stockholms officiella strandbad har genomgående god kvalitet. En del avvikelser förekommer från år till år bland annat beroende på vädret under badsäsongen.

Provtagningsresultaten för 2014 års badsäsong visar en förbättring jämfört med föregående år. Av de totalt 291 prover som togs vid stadens strandbad under sommaren visade sju otjänligt resultat, jämfört med 14 otjänliga prover under 2013. Antalet prover som visade resultatet "tjänligt med anmärkning" var 41 stycken, vilket utgör 14 procent av alla tagna prover. Totalt sett var 83 procent av proverna tjänliga utan anmärkning.

Algprovtagning genomfördes vid fem badplatser 2014. På grund av det soliga och varma vädret i slutet av sommaren har fyra av fem badplatser uppvisat höga halter av cyanobakterier, dock inte i en sådan koncentration att baden behövt stängas. Badande har

insjuknat i magsjuka efter bad i Långsjön på grund av pågående algblooming.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel sjöar med minskad eller bibehållen totalfosforhalt.	100 %	94 %
Andel sjöar med ökat eller bibehållet siktdjup.	Öka	61 %
Andel högtrafikerade vägytor med rening.	Öka > 45 %	45 %
Andel boenheter (villor/småhus) och fastigheter med reducerad dagvattentaxa		Boenheter 48,8 % Fastigheter 15,4 %
Bräddat avloppsvatten till Stockholms vattenområden.	325 000	444 000 m ³
Andel badvattenprov utan anmärkning (årsvärden).	Öka	83 % mot 80 % 2013 84 % 2012 74 % 2011

5. Miljöeffektiv avfallshantering

5.1 Avfallet från stadens verksamheter ska minska och det som ändå uppstår ska nyttiggöras

Stockholm Vatten AB bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Stockholms stad har fortsatt arbetet med att försöka utveckla och hitta samarbetsformer för fler förvaltningar vad gäller förebyggande av avfall. Ett förslag på system för återbruk av möbler och inventarier tagits fram för ett eventuellt framtida införande.

Stadsledningskontoret
Stadsutvecklingsavdelningen

Ragnar Östbergs Plan 1
105 35 Stockholm
Telefon 08-508 29308
stockholm.se

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel av stadens verksamheter som samlar in matavfall	35 %	36,9 %

Mängden hushållsavfall, exkl. grovavfall, från stadens verksamheter	11,5 ton/hs	11,4 ton/hs
Mängden matavfall från stadens verksamheter	2 600 ton	1 315 ton

5.2 Andelen felsorterat farligt avfall ska minska

Stockholm Vatten AB bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Invånarnas möjlighet att lämna farligt avfall har ökat under 2014 genom att insamlingsplatser tillkommit. Invånarna har därtill erbjudits gratis hämtning av farligt avfall vid dörren vid två tillfällen. Utvecklingen av en nya automatiska miljöstationen har fortgått. Tre nya platser har tagits fram där planeras att placeras ut. Antal avlämningsplatser för farligt avfall kommer fortsätta öka under 2015 och 2016. Under 2014 har också plockanalyser och brukarundersökning genomförts.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall
Andelen farligt avfall i soppåsen	0,12 %	0,24 %
Andelen hushåll som sorterar ut farligt avfall	76 %	77 %

5.3 Avfallet från boende och verkamma i staden ska förebyggas och det som ändå uppstår ska nyttiggöras

Stockholm Vatten AB bedömer att delmålet kommer att uppnås helt under programperioden 2012-2015.

Under året har staden fokuserat på att öka nyttiggörandet av avfallet på två fraktioner, textil och plast. För plast blev insamlad mängd drygt 900 ton avfall som går till materialåtervinning istället för till förbränning. På försök infördes utsortering av planglas till materialåtervinning på en av återvinningscentralerna. Tidigare har glaset deponerats. Försöket var lyckat och under permanentas 2015 på samtliga anläggningar.

Staden har också satsat på att öka andelen återbruk som samlas in. Insamlingen av husgeråd och leksaker som påbörjades under 2014 blev lyckad.

Stockholms biokolsprojekt vann under 2014 det prestigefulla internationella innovationspriset Mayors Challenge och prissumman 1 miljon Euro i konkurrens med projekt från 155 europeiska städer. Biokolen kommer förbättra livsmiljön för stadens träd och växter samtidigt som växthuseffekten motverkas när kol binds i marken. Biokolen utvinns ur trädgårdsavfall.

Målen 2014 för insamling av matavfall uppnåddes. Information riktades mot bostadsrättsföreningar och uppföljning har skett under hösten. Den förändrade taxan för en- och tvåfamiljsfastigheter 2014 innebar avgiftsfri matavfallsinsamling och har gett ett gott utfall med en kraftig ökning av fler en- och tvåfamiljsfastigheter som har tecknat abonnemang för matavfallsinsamling.

Staden har fortsatt arbetet med att utreda framtida placering och utformning av optisk sorterings- och förbehandlingsanläggning, vilka beräknas vara färdigställda under 2018. Ny teknik behöver tas fram för att kunna använda systemet med optisk sortering även i fastigheter med säckhämtning. Arbetet med detta påbörjades under 2014 och en förstudie beräknas vara klar i augusti 2015.

Under 2014 har nya plockanalyser och brukarundersökning genomförts. Matavfallet i soppåsen har ökat något från förra mätningen samtidigt som pappersfraktionen minskat.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel av hushåll som samlar in matavfall	7 %	11,9 %
Andel materialåtervunnet avfall från stadens insamlingssystem	41 %	39 %
Andel återvinningsbart material (förpackningar, returpapper och matavfall) i soppåsen	72 %	80 %
Mängd hushållsavfall från stockholmare	425 kg/pers	470 kg/pers

6. Sund inomhusmiljö

6.1 Inomhusmiljön ska bli bättre

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Staden bedriver tillsyn mot olika verksamhetsutövare för att utreda och förbättra inomhusmiljön i Stockholms bostadsbestånd. Förutom i bostäder så bedrivs tillsyn även i skolor, förskolor och andra offentliga lokaler.

Den senaste miljöenkäten Miljö och miljövanor i Stockholm 2013 visar att elva procent av stockholmarna och 15-19 procent av boende i hyresrätt varje vecka upplever hälsobesvär som de själva kopplar till inomhusmiljön. Sju procent av stockholmarna och tio till elva procent av boende i hyresrätt anger att luftkvaliteten i den egna bostaden är dålig eller mycket dålig.

Vid miljö- och hälsoskyddsnämndens inspektioner är det vanligt att fastighetsägare får anmärkning på brister i egenkontroll av ventilationen. Under 2014 utövades tillsyn på 401 fastighetsägare. Av dessa fick 97 anmärkningar som behövde följas upp av miljöförvaltningen.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel ventilationssystem med godkänd obligatorisk ventilationskontroll (ovk) i förskolor	97 % (2013)	87 %
Andel ventilationssystem med godkänd obligatorisk ventilationskontroll (ovk) i skolor	97 % (2013)	93 %
Andel vård- och omsorgsboenden i staden med godkänd obligatorisk ventilationskontroll (ovk)	30 % (2013)	52 %
Andel bostäder i staden med godkänd obligatorisk ventilationskontroll (ovk)		Data saknas

6.2 Radonhalterna inomhus ska minska

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Av stadens totalt 10 637 flerbostadsfastigheter (nära 17 000 byggnader med bostäder), både privatägda och kommunala, har nu 64 procent kontrollerats avseende radon. Andelen fastigheter i staden med godkända halter uppgår till 56 procent, medan åtta procent har radonhalter över 200 Bq/m³.

År 2014 var tre fjärdedelar av de kommunalt ägda flerbostadshusen kontrollerade och hade halter under 200 Bq/m³ luft. Andelen har inte ökat sedan 2012. Det ser inte ut som att staden når målet att samtliga kommunala fastigheter ska klara riktvärdet 2015.

Av stadens skolor och förskolor är 74 procent uppmätta och klarar gränsvärdet. Cirka 370 skolor och förskolor återstår att mätas och eventuellt åtgärdas. I nuvarande takt bedöms att samtliga verksamheter kommer att vara uppmätta och åtgärdade 2016.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel flerbostadsfastigheter i staden (totalt) som har radonhalt under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft	55 % kontrollerade	56 % är kontrollerade och godkända. 8 % kontrollerade, ej godkända.
Andel flerbostadsfastigheter i de kommunala bostadsbolagen som har radonhalt under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft	100 % 2015	75 % är kontrollerade och godkända
Andel förskolor och skolor som har radonhalt under 200 Bq/m ³	100 % 2015	74 % av förskolor och 74 % av skolor är kontrollerade och godkända.

6.3 Bullernivåerna inomhus ska minska

Miljö- och hälsoskydds nämnden bedömer att delmålet kommer att uppnås delvis under programperioden 2012-2015.

Målbedömningen grundas på de insatser som kontinuerligt vidtas mot buller från trafik och olika verksamheter. 30 procent av stockholmarna uppger att de besvärar mycket eller väldigt mycket av buller i sin bostad. Mest besvärar de av vägtrafikbuller.

Enligt en prioriteringsordning erbjuds stadens fastighetsägare att få bidrag för att utföra ljuddämpande fasadåtgärder. Genom dessa åtgärder minskar antalet människor som utsätts för förhöjda trafikbullernivåer år för år. Nya fastigheter som byggs har generellt bättre ljudisolering än äldre fastigheter vilket gör att andelen bostäder med bra ljudisolering ständigt ökar.

Indikator	Årsmål 2014	Utfall 2014
Andel av dem som utsätts för bullernivåer på över 62 dBA vid fasad som fått sänkta bullernivåer från vägtrafik genom riktade bullerskyddsåtgärder	Öka	92 %
Antal personer som utsätts för trafikbullernivåer inomhus över 30 och 35 dBA ekv ljudnivå.	Öka	Över 30 dBA 85 000 Över 35 dBA 3 000